

Вх. № 7220-41/12.01.2026

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Теодорина Желязкова Турлакова
Катедра „Аграрна икономика“, Икономически университет-Варна,
професионално направление 3.8 „Икономика“ и научна специалност
„Икономика и управление (Аграрно предприемачество и регионална
предприемаческа активност)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки. Професионално направление: 3.8. Икономика, Докторска програма: „Аграрен бизнес“, ИУ-Варна.

Автор на дисертационния труд: докторант Десислава Стефанова Иванова
Тема на дисертационния труд: „Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“

Основание за изготвянето на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД 06-192/05.12.2025 г. на Ректора на ИУ-Варна и решение на научното жури от първо заседание, проведено на 12.12.2025 г.

1. Информация за дисертанта

Докторант Десислава Иванова е завършила средното си образование в ГПЧЕ "Йоан Екзарх" – Варна, чуждоезиков профил. През периода 2008 г. – юни 2012 г. се обучава и получава ОКС "бакалавър" по специалност Международен Бизнес (Руски език и Испански език) в European Business School London, Regent's University London Стопански факултет, а в периода 2014-2016 г. – ОКС "Магистър" по „Бизнес Икономика“ в ИУ-Варна. В периода септември-декември 2010 г. преминава обучение по икономика в Московски държавен университет „М. В. Ломоносов“, Москва, а в периода февруари-юни 2011 г. в Universitat Autònoma de Barcelona - UAB Barcelona, Барселона.

Докторант Десислава Иванова започва трудовата си дейност във фирма „Зърно Силистра 97“ АД като извършваните дейности са свързани с управление и решаване на въпроси, свързани с управлението на дружеството, както и приемане на планове, програми и стратегии за дейността. От 2012 до настоящия момент е търговски експерт в „Зърнени Храни Силистра“ АД. Изпълняваните дейности във фирмата обхващат участие в местни и международни сделки, подготовка на местни и международни договори, комуникация с местни и

международни клиенти и партньори, както и водене на бизнес кореспонденция и архив.

Докторантът се е обучавал в катедра „Аграрна икономика“ при Стопански факултет на ИУ-Варна по докторска програма „Аграрен бизнес“ съгласно решение на ФС на Стопански факултет, протокол № 3/26.09.2019 г. и заповед № РД 17-3046/02.10.2019 г. на Ректора на ИУ-Варна. Обучението е осъществено в редовна форма, през периода 02.09.2019-02.09.2022г. Докторант Десислава Иванова е изпълнила успешно индивидуалния си план за обучение, събрала е необходимия брой кредити и е отчислена с право на защита съгласно решение на ФС на Стопански факултет, протокол № 32/29.09.2022 г. и заповед № РД 17-581/30.09.2022 г. на Ректора на ИУ-Варна.

Дисертационният труд е обсъден на Катедрен съвет на катедра „Аграрна икономика“, протокол № 04/17.11.2025 г. и е открита процедура за защита пред Научно жури, в съответствие с чл. 53 и чл.54 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет Варна.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на докторанта е резултат от самостоятелно целенасочено и задълбочено научно изследване, посветено на анализа на стабилността и конкурентоспособността на пазара на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион, с акцент върху България. Темата е ясно формулирана и отразява съдържанието на извършения теоретико-методологичен и емпиричен анализ. Нейната актуалност се обуславя от водещото място на зърнено-житния сектор в структурата на българското селско стопанство, значението му за продоволствената сигурност и ролята му в международната търговия, особено в контекста на засилената конкуренция в Черноморския регион.

Научната значимост на разработката произтича от необходимостта от по-задълбочено изследване на пазарните механизми, ценовата динамика и факторите, определящи устойчивостта на зърнопроизводството в условията на нарастваща нестабилност на глобалните ресурсни пазари. В дисертационния труд аргументирано е обоснована необходимостта от комплексен анализ на взаимодействието между вътрешни и външни детерминанти – геополитически, климатични, институционални и инфраструктурни – които влияят върху функционирането на пазара на зърнено-житни култури. Особено внимание е отделено на трансграничните ефекти и на ролята на международната търговия при предаването на ценови сигнали между националните и глобалните пазари.

Целта на дисертационния труд е ясно формулирана и е логически съотнесена към предмета и обекта на изследване. Предмет на изследването са факторите, влияещи върху стабилността на пазара на зърно, пазарните процеси и произтичащите социално-икономически ефекти за България и региона, а обект на изследване е пазарът на зърнено-житни култури в България и страните от Черноморския регион. Формулираните изследователски задачи са последователни, взаимосвързани и кореспондират с логиката на изложението, като обхващат както теоретични аспекти, така и емпиричен анализ на пазарните тенденции, конкурентната среда и нагласите на основните участници.

В дисертационния труд е защитена ясно формулирана изследователска теза, според която пазарът на зърнено-житни култури представлява стратегическа икономическа система, чието устойчиво функциониране е ключово за продоволствената сигурност и икономическото развитие на България и Черноморския регион. Тезата е логически развита чрез проверката на две хипотези, които отразяват както влиянието на външните фактори върху пазарната стабилност, така и значението на вътрешните структурни и институционални предпоставки за повишаване на конкурентоспособността на сектора.

Избраният методологичен подход е адекватен на поставената цел и задачите на изследването. Приложени са системен и процесен подход, които позволяват разглеждането на пазара като комплексна икономическа система, както и разнообразен набор от аналитични и емпирични методи, включително сравнителен и факторен анализ, синтез и обобщаване на данни от първично анкетно проучване. Проведеното емпирично изследване сред основните участници на пазара на зърно в България допринася за обогатяване на анализа с първични данни и за по-добро разбиране на възприятията и нагласите в сектора.

Авторът коректно е отчетел ограниченията на изследването, произтичащи от териториалния обхват, избора на зърнени култури и спецификата на наличната информация. Тези ограничения не намаляват научната стойност на дисертационния труд, а очертават ясно рамката на анализа и създават предпоставки за бъдещи изследвания. Информационната база е обширна и включва както научна литература, така и официални статистически и институционални източници на национално и международно равнище, което допринася за надеждността и аргументираността на направените изводи.

В обобщение, дисертационният труд представлява цялостно, логически издържано и научно обосновано изследване, което допринася за разширяване на знанията за функционирането и устойчивостта на пазара на зърнено-житни

култури в България и Черноморския регион и има както теоретична, така и практико-приложна стойност.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е в общ обем от 207 страници. Неговата структура може да бъде оценена като добре балансирана и логически последователна, като в достатъчна степен съответства на поставената изследователска цел и формулираната основна научна теза. Разпределението на съдържанието по отделните структурни елементи показва обмислен подход при изграждането на изложението и осигурява необходимата връзка между теоретичните постановки и емпиричните анализи.

Трудът включва увод, изложение в три глави (164 стр.), заключение и използвана литература. Основният текст е подкрепен с илюстративен материал, включващ 19 таблици и 36 фигури, които в по-голямата си част са уместно подбрани и подпомагат разбирането на изложените анализи и резултати.

Библиографският апарат е с достатъчен обем и тематична релевантност, като включва общо 146 източника, от които 122 литературни и 24 интернет източника. Това свидетелства за добро познаване на съществуващите научни разработки, както и за стремеж към използване на разнообразна и актуална информационна база.

Стилът на изложението е коректен и издържан в научен план, като в по-голямата част от текста се наблюдава яснота и логичност на представянето. Изложението е аргументирано, систематизиран е значителен по обем емпиричен материал, което улеснява проследяването на основните изводи.

В първа глава на дисертационния труд са разгледани ключови аспекти на пазара на зърнено-житни култури и подходите за оценка на неговата стабилност. Авторът разглежда ролята на аграрния пазар за продоволствената сигурност, социалната стабилност и устойчивото развитие, като са посочени специфичните характеристики на зърнопроизводството и влиянието на държавната и европейската политика върху стабилизацията на цените и доходите.

Методологическата рамка за изследване е систематично изградена и включва комплексен подход за оценка на пазарната стабилност чрез интегриране на макроикономически и институционални детерминанти, конкурентната среда, нагласите на основните участници и стратегически възможности за развитие.

В трети параграф на първа глава е предложена четиристъпкова методологическа рамка, включваща: (1) анализ на макросредата; (2) оценка на конкурентната среда чрез адаптиран модел на Портър; (3) анкетно проучване на участниците в пазара; (4) формулиране на стратегически насоки за развитие. Изследването предлага логично и последователно структурирана рамка, която осигурява добра основа за изводите и препоръките в дисертацията.

Цялостно, първа глава представя балансиран подход между теоретичен анализ и приложимост на резултатите, като представят аргументирана методология за изследване на стабилността на пазара на зърнено-житни култури.

Втората глава на дисертационния труд „Изследване на пазара на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“ представя задълбочен и систематичен анализ на стратегическото значение на региона и националните особености на четирите водещи държави – България, Румъния, Украйна и Руска федерация. В параграф 2.1 авторът успешно демонстрира ролята на Черноморския регион като геоикономически коридор с влияние върху глобалната продоволствена сигурност, подкрепяйки изложението с актуални данни за производството, износа и пазарните дялове на страните в периода 2000–2023 г. Анализът на динамиката в производството на пшеницата показва добре аргументирани взаимовръзки между климатични, технологични и политически фактори, а представянето на сравнителните пазарни позиции ясно илюстрира лидерството на Русия и Украйна и стабилния принос на България и Румъния. Методологичното очертане е логично и последователно, като се използват статистически данни и визуални графики за подкрепа на аргументите.

В параграф 2.2 националните профили на зърнения пазар са разгледани чрез единна методологична рамка, която отчита производствените структури, разходната динамика, експортния потенциал и регулаторните особености на страните. Авторът убедително показва териториалната концентрация на производството в България, стратегическото значение на пристанищната инфраструктура в Румъния, адаптивността на Украйна в условията на конфликта и доминиращата производствена мощ на Русия. Презентацията на данните е ясна и подкрепена с подходящи таблици и фигури, което улеснява разбирането на регионалните зависимости и конкурентоспособността на националните пазари.

Параграф 2.3 представя системен анализ на факторите, определящи устойчивостта, ценовата динамика и пазарната стабилност в Черноморския регион. Аргументирано са интегрирани макроикономически, природно-климатични, институционални и пазарни аспекти, като акцентът върху въздействието на климатичните промени, военните конфликти, логистичните

ограничения и финансовата среда е особено ценен. Препоръките за модернизация на производството и инфраструктурата, технологични иновации и повишаване на информационната прозрачност демонстрират практически ориентиран подход на изследването.

Като цяло втора глава е добре структурирана, последователна и аргументирана. Умело са съчетани количествени данни, графично представяне и аналитични изводи. Изградената аналитична картина на Черноморския регион като стратегически център на световната търговия със зърнено-житни култури е ясна, убедителна и приложима за последващи изследвания и политики.

Глава трета представя цялостен анализ на конкурентната среда и нагласите на пазарните участници в българското зърнопроизводство. Използван е адаптирания модел на М. Портър за оценка на бариерите за навлизане и изход, силата на клиенти и доставчици, съперничеството и ролята на държавата. Положителен аспект е системният подход и количествената обосновка на оценките.

Параграф 3.2 разглежда нагласите на участниците чрез анкета, обхващаща производители, търговци и логистика. Авторът подробно анализира стопанската структура, динамиката на добивите и приходите, финансирането и участието в европейски програми. Положителен момент е интегрирането на количествени оценки с качествени наблюдения, което дава богата картина на устойчивостта на сектора.

В заключителният параграф правилно са идентифицирани критичните фактори за стабилността на пазара – климатични промени, инфраструктура, технологии и институционална подкрепа като се предлагат стратегически решения. Акцентът е поставен върху интеграцията на наблюденията и емпиричните данни в конкретни препоръки.

Цялостният резултат на дисертационното изследване показва, че поставената цел е постигната, а изследователските задачи са изпълнени. Дисертационният труд разглежда стратегически важния зърнено-житен сектор, като демонстрира задълбочено познаване на социално-икономическите процеси и динамиката на аграрния пазар.

Дисертантът е приложил адаптирана методология за оценка на пазарната стабилност, съчетаваща макроикономически анализ, конкурентен анализ, анкетно проучване и стратегически синтез. Резултатите показват относително ниска стабилност на сектора, с предизвикателства в областта на климата, инфраструктурата и технологичното обновяване, като същевременно се открояват потенциал в маркетинга и сътрудничеството.

Изходните хипотези са потвърдени, а на базата на анализа е формулирана Стратегическа рамка и седем стратегически направления за развитие, включващи адаптация към климатичните промени, технологична модернизация, инфраструктурно развитие, маркетинг и дигитализация, сътрудничество и институционално усъвършенстване. Дисертационният труд представлява значим принос в теоретично и практически отношение, като предлага методологическа основа за изследване на аграрни пазари и конкретни стратегии за устойчиво развитие на зърнено-житния сектор, повишаване на конкурентоспособността и гарантиране на продоволствената сигурност.

По структура и съдържание, дисертационният труд съответства на изискванията на чл. 56, ал. 2 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет - Варна.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Докторантът е постигнал значими приноси в дисертационния труд, както следва:

Първо, Систематизирани и адаптирани са съществуващи теоретични модели за оценка на конкурентоспособността и устойчивостта, като те са приложени в контекста на аграрната икономика и по-специално на зърнопроизводството в България и Черноморския регион.

Второ, Разработена е комплексна теоретико-методологическа рамка за изследване на стабилността на пазара на зърнено-житни култури, която интегрира анализ на факторите на макросредата, емпирично проучване на нагласите на участниците на пазара, оценка на конкурентната среда и формулиране на стратегически сценарии за развитие.

Трето, Проведено е емпирично изследване сред ключови участници на пазара на зърно в България, което обобщава тяхното възприятие за стабилността на сектора, динамиката на добивите и приходите, както и значението на технологиите, инфраструктурата, маркетинга и сътрудничеството за устойчивостта на пазара.

Четвърто, Оценена е стабилността на пазара чрез количествени показатели и комплексни индекси по основните факторни направления, което позволява идентифициране на ключови рискове и приоритети за интервенции на различни управленски равнища.

Пето, Формулирани са стратегически насоки за бъдещо развитие на сектора, като за всяко направление са предложени конкретни процедурни мерки, насочени към адаптация към климатичните промени, технологична модернизация,

инфраструктурно развитие, финансиране, дигитализация и засилено сътрудничество между участниците.

Някои от приносите имат предимно научно теоретико-методологичен характер (първи, втори и четвърти принос), докато други имат научно-приложен и стратегически характер (трети и пети принос), отразявайки комплексността и практическата приложимост на изследването.

5. Публикации и участие в научни форуми

Докторант Десислава Иванова представя 4 публикации по темата на дисертацията, включващи две статии- една самостоятелна и една в съавторство и два самостоятелни доклада. Докладите са представени на университетски научни конференции в ИУ-Варна и УНСС, а статиите са публикувани в списание Известия на СУ и престижното списание Bulgarian Journal of Agricultural Science, на СА, индексирано в Web of Science (Q3). Представените публикации отразяват ключовите резултати на дисертационния труд и убедително представят автора пред научната общност

Дисертантът отговаря на минималните национални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, съгласно чл. 26, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

6. Оценка на автореферата

Предоставени е автореферат на български и английски език. Той отговаря на нормативните изисквания и адекватно резюмира структурата, логиката и съдържанието на дисертационния труд, включително оценките и изводите. В него в достатъчна степен са представени проведените анализи, изводите и научните приноси.

7. Констатирано или не констатирано плагиатство в дисертационния труд или автореферата

Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в дисертацията.

8. Бележки и препоръки

Дисертационният труд предоставя ценни резултати за стабилността и конкурентоспособността на пазара на зърнено-житни култури в Черноморския регион и формира солидна основа за практическо приложение. Научното изследване може да бъде надградено в бъдеще чрез последващо проследяване на въздействието от прилагането на тези стратегически подходи, което ще позволи допълнително обогатяване на методиката и адаптиране към динамиката на регионалния пазар. Интегрирането на допълнителни фактори като екологични

условия и международни търговски тенденции може да допълни прогнозната стойност на анализа и да подпомогне стратегическото планиране на сектора.

9. Въпроси

Дискусионният характер на темата поражда следните въпроси:

1. От икономическата теория е известно, че цените имат двукратно проявление - като величина в резултат от конюнктурата на пазара и като инструмент за въздействие. Как изглежда това проявление на пазара на зърнено-житни култури в Черноморския регион?
2. Какви мерки и от кого трябва да бъдат предприети за изпълнение на стратегическите препоръки? Необходима ли е синергия в действията на институциите и на неправителствените организации на национално ниво и в какво следва да се изразява тя?

10. Заключение

Рецензията докторат представлява цялостен, самостоятелен научен труд с оригинални теоретико-методологични и практико-приложни приноси. Отличава се с ясно структурирано изследване на конкурентоспособността и устойчивостта на пазара на зърнено-житни култури в България и Черноморския регион, като интегрира теоретични модели и емпирични анализи. Основната цел и конкретните задачи на разработката са успешно постигнати, а представените научни резултати показват уменията на докторанта да изгражда изследователска методология, да използва аналитичен инструментариум и да формулира практически решения за стабилизиране и развитие на сектора.

Дисертационният труд на тема „Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“ съответства на изискванията на ЗРАС в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет-Варна.

Въз основа на гореизложеното поставям категорична **положителна оценка** на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен "Доктор" по професионално направление 3.8. Икономика, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, докторска програма "Аграрен бизнес" на Десислава Стефанова Иванова.

15.01.2026 г.

Варна

Изготвил рецензията:

/проф. д-р Г. Турлакова/

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

Рецензия

Вх. № PA20-86/19.01.2026г

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
по обявена процедура от Икономически университет – Варна

1. Обща информация

- Настоящата рецензия е *изготвена* от проф. дн Пламена Йовчевска, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (селско стопанство);
- *Основанието* за написването на рецензията е Заповед № РД – 06-192 от 05.12.2025 г. на Ректора на ИУ-Варна за назначаване на научно жури и решение на първото заседание на научното жури от 12.12.2025 г.;
- *Авторът* на дисертационния труд е Десислава Стефанова Иванова;
- *Темата* на дисертационния труд е „Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“;

2. Данни за дисертанта

Приложената от Десислава Иванова професионалната биография отразява коректно етапите на нейното образование и обучение. Завършва пета гимназия с преподаване на чужди езици в гр. Варна. Придобива бакалавърска степен по международен бизнес след обучение в European Business School London, Regent's University London (2008-2012). В съответствие с профила на получената квалификация (руски език и испански език), дисертантът през 2010 г. има обучение по икономика в Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, Москва и в Universitat Autònoma de Barcelona - UAB Barcelona, през 2011 г. Десислава Иванова придобива образователна квалификационна степен (ОКС) на висше образование „магистър“ след обучение в бизнес икономика в ИУ-Варна през периода септември 2014 г. - септември 2016 г. През 2019 г. Д. Иванова е зачислена за редовен докторант в докторска програма „Аграрен бизнес“ към катедра „Аграрна икономика“ с научен ръководител доц. д-р Мария Станимирова. След изпълнение на учебните задължения, разписани в индивидуалния докторантски план и успешно положени докторантски изпити, дисертантката е отчислена на 01.09.2022 г. с право на защита. Десислава Иванова притежава богата професионална експертиза в тематичната област на докторантското изследване и натрупана когнитивност вследствие надграждане на полученото образование и практическото приложение на придобитото знание.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е представен във вид и обем в съответствие със специфичните изисквания на първичното звено. Съдържа: заглавна страница; съдържание, увод; изложение; заключение - резюме на получените резултати с декларация за оригиналност; библиография. Разработен е в класическа структура, изследването е представено в три глави. Дисертационният труд е в обем от 207 стр., в т.ч. 36 фигури, 19 таблици и литература обхващаща 146 източника, от които 122 библиографски заглавия и 24 официални документа, интернет сайта и др. Представянето е съгласно изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Удачно избраната структура на дисертационния труд позволява на автора да представи в пълнота научно-приложното решение на реалния практически проблем които изследва. Съдържанието на труда е в съответствие с поставения от дисертанта научен въпрос. Развитието на отделните етапи от отговора следват структурата и логично надграждат съдържанието на дисертацията. Съдържащите се в труда научни и научно-приложни резултати представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способност да извежда самостоятелни научни изследвания, което е в съответствие с изискванията, разписани в чл. 56 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. В автореферата основното съдържание на дисертационния труд е представено коректно. Лексикалната и стиловата характеристика на дисертацията и автореферата свидетелстват за добре усвоен стил на писане на научен текст.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд;

Десислава Иванова разполага дисертационното изследване „Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“ в координатната система на пазара на зърно - борсова стока, чиято значимост, уязвимост и актуалност е непреходна. Съдържанието е в съответствие с научността на представената дисертация. Тематиката и изследователския инструментариум са съотносими с *обекта* – пазара; *предмета* - фактори и ефекти; *целта* - оценка на стабилността и стратегически насоки и формулираните *задачи* – изследване на пазара като икономическа система; съставяне на методологическа рамка за изследване на стабилност и конкурентоспособност; анализ на

тенденции и специфики на пазара в района с фокус България; анализ на конкурентната среда; анализ на нагласите на субектите, свързани с пазара; формулиране на стратегически насоки. Задачите са детайлно разписани и частично припокриващи се, но това е характерно за голяма част от докторантските трудове. *Изследователската теза* представя пазара като стратегическа система за социално-икономическото развитие на региона и България, обвързана със сложно влияние на екзогенни и ендогенни фактори на макро, мезо и микро ниво. Произтичащите *две хипотези* се формулират около слабата стабилност на пазара предвид влиянието на геополитически и климатични фактори, втората хипотеза е с фокус върху България, където конкурентоспособността зависи от вътрешни фактори.

Авторът изпълнява поставените задачи, с помощта на добре апробиран набор от подходи и методи и средства. Прилагането на систематичният подход е успешно решение и съчетава изследваните от докторанта научни въпроси и бизнес екосистеми с цел цялостна оценка. PESTEL анализа присъства умело в разработката, запознатите с метода не биха очаквали честото му споменаване. Заслужава да се отбележи добросъвестно представения критичен преглед и удачно приложената в изследването тематична литература; Изпълнението на задачата за съставяне на методологическа рамка за изследване на стабилност и конкурентоспособност е съобразена с *оценка на факторите на макросредата; структурирано анкетно допитване* за оценка на устойчивостта сред субекти, опериращи на пазара на зърнено-житни култури; *анализ на конкурентната среда* чрез модела на Портър; *формулиране на стратегически насоки* с акцент и към продоволствената сигурност. В изследването се открояват редица резултати, съотносими към прилаганите методични решения, но тук най-ясно се откроява резултатността от прилагането на модела на Портър за петте основни сили за конкурентната интензивност и атрактивност на пазара и използването на PESTEL анализа.

В авторския труд на Десислава Иванова се доказват основната изследователска теза и двете разписани хипотези. Считаю, че дисертацията би спечелила от съкращаването на някои твърде обстоятелствени обяснения и частични повторения. Опитът показва, че младите изследователи споделят знанията си пространно. Но, понякога пропускат основни характеристики, както е в случая липсата на описание на генерална съвкупност при теренната работа. Съдейки от представеното процентно съотношение на респондентите и показаните емпирични данни, вероятно става дума за квотно изследване. Оценявам високо провеждането на анкета и осъзнавам колко е трудно

да се получи доверителна връзка с респондентите. В тази връзка, предвид опита и експертния профил на респондентите, считам, че докторантката би могла да приложи 7-степенната Ликъртова скала с оглед избягване на капсулирането и по-добра диференцираност на отговорите при малък брой респонденти. Прилагането на статистическата мярка за надеждност (Алфа на Кронбах), дава възможност да се получи по-задълбочено разбиране на механизми, причини и мотивация при нагласите на анкетираните. Потенциални допълнителни изводи биха способствали за дълбочинно проучване на нюансите от биномната връзка за извеждане на съществени нови детайли, релевантни към предлаганите стратегически решения. Обхващането на повече специфички при анкетното проучване предполага задълбочаване на приносните моменти.

Обстойното запознаване с дисертационното изследване ми дава основание да приема следните основни *научно-приложни приносни моменти*:

- На базата на проучени теоретични модели за конкурентност и устойчивост, е изградена комплексна теоретико-методологична рамка за изследване на стабилността на пазара на зърнено-житни култури с висок потенциал за приложимост.
- Проведено анкетно изследване за установяване на нагласи на респондентите спрямо стабилността на пазара за зърно в България и формулиране на стратегически процедурни мерки на различни управленски нива. Нарастващо значение на продоволствената сигурност повишава необходимостта от стратегически решения.

6. Публикации и участие в научни форуми:

В съответствие с количествените изисквания на Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна и Закона за развитие на академичния състав в Република България, дисертантът представя четири публикации по дисертационния труд. Три са самостоятелни, една в съавторство с научния ръководител доц. д-р Мария Станимирова. Две публикации са статии, едната от които е в индексирано научно списание с импакт фактор. Три от публикациите са на английски език, което е възможност част от резултатите от изследването да достигнат до по-широк кръг от потребители. Дисертантът има участие в четири научни форума. Всяка среща с научната колегия е изследователски маркер и тест за споделяне на постигнатите резултати. Посочените публикации отговарят на минималните национални изисквания

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, съгласно чл. 2б, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

7. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата;

Не е установено наличие на плагиатство в оценявания труд и автореферата към него.

8. Критични бележки и препоръки;

Считам, че би било удачно, при търсене на сътрудничество с ключови консултантски структури, в анкетата, вместо БАН, да се адресира/посочи Селскостопанска академия. В структурата на ССА има няколко научни института, чиято изследователска дейност е в тематичния фокус на дисертацията. Проведени емпирични социологически изследвания показват интерес на регистрираните ЗС към постиженията в аграрната наука.

9. Въпрос към дисертанта;

Съгласна ли сте с допускането, че прилагането на психометричната скала на Рензис Ликърт в 7-степенен вариант би обогатило резултатите от анкетното проучване?

10. Заключение

Съдържанието на настоящата рецензия е следствие от обстоятелствено запознаване с предоставените от дисертантката документи. Всички са изготвени в съответствие с изискуемата нормативна база. Съобразени са с националното законодателство и с Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. Дисертацията е завършен авторски научен труд. Свидетелство за добрата теоретична подготовка на дисертанта, получените знания и усвоеното умение при изпълнението на индивидуалния учебен план да извежда самостоятелни изследвания с научни и научно-приложни приноси.

Въз основа на гореизложеното, с пълна убеденост, предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да присъди на магистър Десислава Стефанова Иванова образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Аграрен бизнес“.

15 януари 2025 г.

Рецензент:

проф. дн Пламена Йовчевска

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679